

Jättipalsami ja karhunköynnös leviävät erityisesti vesistöjen rannoilla.

Ammattilainenkin kaipaa tietoa haitallisista vieraskasvilajeista

teksti ja kuva: EEVA-MARIA TUHKANEN, kaaviot: MARTINA HILDÉN

Monet meillä esiintyvistä haitallisista vieraskasvilajeista on tuotu maahan puutarhakasviksi. Vaikka haitallisten vieraskasvilajien leviämistä on yritetty torjua monin keinoin, monia niistä käytetään ja myydään edelleen. Opinnäytetyö etsi kyselytutkimuksella vastauksia siihen, miksi haitallisia vieraskasvilajeja on edelleen käytössä.

Kasvilajeja on tarkoituksella ja tahattomasti tuotu uusille alueille ja otettu käyttöön muu muassa peltoviljelyssä, puutarhoissa ja metsätaloudessa. Jotkut näistä lajista kykenevät lisääntymään ja leviämään uhaten luonnonvaraisten kasvien elintilaa ja ekosysteemien toimivuutta. Haitalliset vieraslajit ovat elinympäristöjen pirstoutumisen lisäksi yksi suurimpia syitä luonnon monimuotoisuuden vähenemiselle. Ne aiheuttavat haittaa myös viljelylle ja muille elinkeinoille, sekä ihmisten, eläinten tai kasvien terveydelle. Ne voivat laskea kiinteistöjen arvoa, estää alueiden virkistyskäyttöä tai aiheuttaa muuta sosiaalista tai esteettistä haittaa.

Mikä tilanne on kentällä?

Viherralan ammattilaisten tietoisuutta haitallisista vieraslajeista korotettiin sähköisellä kyselytutkimuksella. Tutkimuksella haluttiin selvittää ammattilaisten vieraskasvilajituntemusta ja -käyttöä. Kysyttiin myös, millaista tietoa he toivovat saavansa. Avoimilla kysymyksillä saatiin tietoa siitä, mitä vastaajat pitävät tärkeänä tai ongelmallisena vieraslajien hallinnassa.

Kysely lähetettiin 620 vastaanottajalle ja 28 % (173) heistä vastasi. Suurimmat vastaajaryhmät olivat viherrakentamisessa (33 % vastaajista) ja maisemasuunnittelussa (28 %) työskentelevät. Puutarhakaupassa työskentelevien osuus oli 13 %. Ryhmään Muut kuuluvia olivat esim. julkisella sektorilla ja opetuksessa työskenteleviä. Yli puolet vas-

taajista työskentelee Etelä-Suomessa, ja yhteensä 8 % Oulun ja Lapin lääneissä.

Saiko opinnoissa tietoa vieraslajeista?

Valtaosalla vastaajista oli puutarha-alan koulutus (89 %), joista yleisin oli hortonomin tutkinto (42 %). Muilla vastaajilla maisema-arkkitehdin koulutus oli yleisin. Yli puolet vastanneista (65 %) oli valmistunut vuosina 1990 – 2015, jolloin vieraslajiasiasta ei vielä yleisesti puhuttu. Kansallinen vieraslajistrategia julkaistiin 2012, ja vieraslajilaki tuli voimaan 1.1.2016.

Suurin osa (85 %) vastaajista ei ollut mielestään saanut riittävästi tietoa vieraslajeista opintojensa aikana. Ennen vuotta 2000 valmistuneista vain 0,5 % koki saaneensa riittävästi tietoa. Tyytyväisyys opintojen vieraslajianttiin kasvaa myöhäisemmän valmistumisvuoden myötä, niin että vuosina 2000 – 2010 valmistuneista kolmannes koki saaneensa riittävästi tietoa. Kuitenkin 2010 – 2015 valmistuneista tyytyväisiä oli vain puolet vastanneista. Tänäkin aikana puolet on siis valmistunut ilman riittäviä tietoja vieraslajeista.

Vieraslajitiedon keskuspaikka vieraslajiportaali (www.vieraslajit.fi) oli tuttu yli puolelle vastanneista (66 %).

Yleisimmät vieraskasvilajit tunnetaan

Vastaajia pyydettiin nimeämään kolme tuntemaansa haitallista vieraskasvilajia Suomessa. Eniten mainintoja keräsivät jättipalsami (82

%), jättiputket (65 %), (komea)lupiini (36 %) ja kurturuusu (36 %). Muita mainittuja olivat mm. keltamajavankaali, piiskut (*Solidago*-ryhmä), karhunköynnös, isotuomipihlaja, japanintatar, jättipoimulehti, hukkakaura, paimenmatara, pilvikirsikka, terttuselja ja ruttojuuri. Myös joitakin ei-haitallisia luonnonlajeja mainittiin, kuten ukonputki, joka monessa vastauksessa oli sekoitettu jättiputkiin ("jättiukonputki").

Kuvatunnistuksessa oli kuusi lajia, joista pyydettiin merkitsemään haitalliset vieraskasvit. Varmimmin haitallisiksi tunnistettiin jättiputki ja jättipalsami. Huomattavasti enemmän epävarmuutta oli isotuomipihlajan ja terttuseljan kohdalla. Kuvien laatu saattoi vaikuttaa tunnistuksen varmuuteen. Yllättävän moni oli merkinnyt myös suovehkan haitalliseksi (21 %), mikä jättää epäilyksen, että lähikuvan perusteella laji oli sekoitettu haitalliseen keltamajavankaaliin.

Tiedusteltiin myös, informoidaanko työpaikalla asiakkaita haitallisista vieraskasvilajeista jollakin tavoin, esim. suullisesti, lomakkeilla tai julisteilla. 69 % vastasi, että asiakkaita informoidaan. Eniten informoitiin maisemasuunnittelussa (78 % vastaajista), vähiten kasvimyymälöissä (36 %).

Haitallisia vieraskasvilajeja on käytetty

Ammattilaisilta tiedusteltiin kasvin kuvan ja nimen kera, ovatko he työssä, koulussa tai harjoittelussa käyttäneet kyseistä haitallista vieraskasvilajia. Lajit olivat kurturuusu (79 % käyttänyt), komealupiini (25 %), jättipoimulehti (90 %), japanintatar (20 %), viitapihlaja-angervo (72 %) ja kanadanpiisku (49 %). Kysymyksenasettelu ei paljastanut, milloin kysyjä on lajia käyttänyt ja käyttääkö edelleen. Käytetyimmät näistä lajeista ovat olleet suosittuja mm. julkisessa viherrakentamisessa ennen vieraslajistatusta.

Ilmastonmuutoksen myötä monet Keski-Euroopassa haittaa aiheuttavat vieraskasvilajit saattavat alkaa menestyä ja levitä Suomessa haitallisesti. Ammattilaisilta kysyttiin, ovatko he käyttäneet sametisumakkia (19 % käyttänyt), mahoniaa (57 %), syrikkää (28 %) tai laakerikirsikkaa (8 %). Kysymyksellä haluttiin kartoittaa, osataanko uusien haitallisten vieraskasvilajien levittämistä välttää ennakoivasti. Kyselyn perusteella lähialueiden haitallisista lajeista kaivataan tietoa ja tiedottamista, ennen kuin ne muodostuvat ongelmaksi Suomessa.

Tietoa halutaan, mitä ja missä muodossa?

Ammattilaisilta tiedusteltiin avoimella kysymyksellä, millaista tietoa vieraskasvilajeista he haluaisivat ja missä muodossa. Lajien tunnistamiseen kaivattiin selkeää opastusta, kuvien kera. Kaivattiin myös tietoa siitä, mitkä lajit ovat kokonaan kiellettyjä ja mitä saa harkiten käyttää, sekä vieraslajien haitoista.

Muutama vastaaja koki löytävänsä itse riittävästi tietoa, mutta toivoi tehokkaampaa tiedottamista kotitalouksille ja puutarhaharrastajille esim. puutarhajätteen turvallisesta hävittämisestä, ja siitä, miten voi estää tarkkailtavan vieraskasvin leviämistä puutarhasta. Kaivattiin myös asiakkaille jaettavaa kirjallista materiaalia.

Useimmat halusivat tietoa nettisivujen, sosiaalisen median tai sähköpostin kautta. Painettu materiaali, kuten kirjat, lehtiset, luettelot, on edelleen tärkeää. Ammattialan lehdet, seminaarit ja kurssit ovat myös vastaajille mieluisia tapoja hankkia vieraslajitietoa.

Ohjeita ja resursseja torjuntaan

Avoimissa vastauksissa kävi ilmi, että kaivataan lajikohtaisia ohjeita hyvistä torjuntamenetelmistä. Torjuntatoimilta kaivataan myös ekologisuutta. Kaivattiin ohjeita myös siitä, että mihin lajeihin olisi rajalliset resurssit kohdistettava. Ajan, tekijöiden ja keinojen riittämättömyys kävi ilmi.

Muutama vastaaja oli huolestunut siitä, että kaikki eivät ota asiaa vakavasti, vaan jatkavat joidenkin haitallisten vieraskasvilajien käyttöä, kun taas muutama vastaaja kyseenalaisti esim. isotuomipihlajan vieraslajiaseman. Kaivattiin selkeää luokittelua esim. vieraslajiportaaliiin lajien haitallisuuden ja vältettävyyden asteesta, siitä mikä la-

ji on kielletty, mikä on vältettävä ja mitä voi tietäen edellytyksin harkiten käyttää.

Vieraslajikeskusteluun toivottiin myös malttia, niin ettei kaikkia muualta tuotuja kasvilajeja aleta turhaan välttää, ja ettei huomio kohdistu kokonaisuuden kannalta epäolennaisiin lajeihin. Asiaan kaivattiin myös kykyä erottaa riskiä maantieteellisesti ja paikallisesti: jokin laji ei välttämättä ole koko Suomessa tai kaikilla kasvupaikoilla leviämisaltis.

Kouluihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin toivottiin enemmän opetusta asiasta. Käytännön torjuntatyöhön kaivattiin lisää resursseja ja suunnittelua siitä, mihin resurssit kannattaa vaikkapa kunnan sisällä suunnata. ■

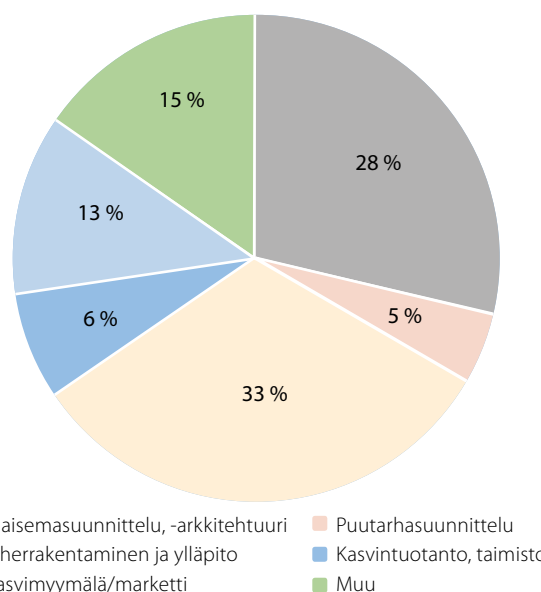
Kirjoitus perustuu Martina Hildénin opinnäytetyöhön Hildén, Martina Annette. 2018. Invasive alien plant species in Finnish garden related businesses: A case study and survey. Degree Thesis for Master of Science. Novia, Raseborg.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018052810549>

Martina Hildén (hortonomi, Master of Natural Resources) työskentelee Sveitsissä viherinfraa sisätiloihin ja ulos suunnittelevassa Hydroplant Ag – yrityksessä.

Eeva-Maria Tuhkanen (FT, arboristi) työskentelee tutkijana Lukessa ja toimii Martinan opinnäytetyön ohjaajana.

Vastaajien jakauma toimenkuvan mukaan

Kanavat, joiden välityksellä vieraslajitietoa halutaan.

